

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У БЕЛЬГІЇ

Анотація. В даній статті досліджено педагогічну підготовку вчителів у вищій школі Бельгії, оскільки докорінні зміни, які переживає сьогодні освіта в Україні, вимагають перегляду низки питань щодо ролі іншомовних дисциплін у вищезгаданих навчальних закладах. А також розглянуто систему головних дисциплін вищих навчальних закладів, де готують майбутніх вчителів, проаналізовано напрями підготовки вчителів англійської мови. Ключові слова: мовні регіони, вища педагогічна освіта, факультети підготовки вчителів, вища освіта «короткого типу», «довгого типу», педагогічна практика.

Анотация. В этой статье исследовано педагогическую подготовку учителей в высшей школе Бельгии, поскольку коренные изменения, которые происходят сейчас в сфере образования Украины, требуют пересмотра некоторых вопросов относительно роли иностранных дисциплин в этих высших научных заведениях. Также рассмотрено систему учебных дисциплин высших учебных заведений, где подготавливают будущих учителей, проанализировано направления подготовки учителей английского языка. Ключевые слова: языковые регионы, высшее педагогическое образование, факультеты подготовки учителей, высшее образование «короткого типа», «долгого типа», педагогическая практика.

Annotation. Fundamental changes of the Ukrainian modern education demand reconsiderations of the foreign subjects' role in higher educational establishments for future foreign language teachers. In the article the author pays

attention to the teacher education in higher educational establishments of Belgium, to the content of the main subjects in the higher educational establishments for future teachers. The trend of the English teacher education has been also analyzed. Keywords: communities, higher teacher education, teacher training departments, higher education of “short type”, “long type”, professional training (school practice).

Внаслідок певних політичних, економічних та соціальних змін, які відбулися в XXI столітті в Європі, посилилася тенденція до інтеграції, в тому числі і в галузі педагогічної освіти. Саме тому вища педагогічна освіта України має сприяти забезпеченню участі держави у формуванні західноєвропейського освітнього простору, розширенню співробітництва з іншими державами в галузі освіти.

Особливе значення у зв'язку з цим набуває вивчення сучасних процесів становлення педагогічної освіти на Європейському континенті, зокрема у Королівстві Бельгія. Це зумовлено тим, що ця країна вже впровадила реформи у галузі професійної освіти і може стати прикладом позитивного досвіду в галузі розвитку освіти України. Варто також зауважити, що особливість Бельгії - наявність у ній чотирьох мовних регіонів: франкомовного півдня (33 % бельгійців), фламандськомовної півночі (57 %), німецькомовної частини на сході (близько 1 %) і двомовного регіону столиці Брюсселя (близько 9 %), до того ж, 10 % бельгійців є емігрантами з половини країн світу. Країна має унікальний і дуже корисний для інших держав, зокрема й України, досвід створення практично незалежних систем освіти на голландській, французькій і німецькій мовах.

Насьогодні професійна підготовка вчителів англійської мови вивчена недостатньо, зокрема й в Бельгії як складової частини системи професійно-педагогічної освіти студентів вищих навчальних закладів окремих країн Європи. Загальними питаннями порівняльної педагогіки займалися:

Вульфсон Б.Л., Шіфлерс Л., Заболотна О.А., Лавриченко Н.М., Локшина О.І., Ничкало Н.Г., Сбруєва А.А., Яновський А.О. До проблеми професійної підготовки учителів у різних країнах зверталось багато вчених. Зокрема, українська дослідниця Базуріна В.М. зосередила свою увагу на професійній підготовці вчителів іноземних мов у Великій Британії. Польський вчений Морітз Я. присвятив своє дослідження системі професійної підготовки вчителів у Польщі. Голотюк О.В. розглядала підготовку вчителів іноземних мов в університетах Франції. Озерська О.Ю. займалася аналізом професійної підготовки вчителів у вищих навчальних закладах Японії. Вакуленко Т.І. у своїх працях висвітлювала систему підвищення кваліфікації вчителів у Німеччині. Поліщук В.А. зосередилась на післядипломній освіті вчителів Німеччини. Синенко С.І. розглянула розвиток післядипломної освіти і підготовки вчителів у країнах Західної Європи, зокрема в Німеччині, Франції та Англії. Пуховська Л.П. проводила дослідження у галузі професійної підготовки вчителів у Західній Європі. Деркач С.П. займалася питанням професійної підготовки вчителів англійської мови у Польщі.

Мета даної статті полягає у дослідженні інституційного забезпечення та напрямів професійної підготовки вчителів англійської мови у Бельгії.

У 1830 р. Бельгія стала незалежною державною зі своєю Конституцією (1831р.), а з 1970 р. вона перейшла на федеративну систему управління. Бельгійська федеративна держава має у своєму складі три спільноти, кожна з яких окремо відповідає за культурні та освітні справи в межах своєї мовної території: фламандська спільнота, французька спільнота та німецькомовна спільнота [6, С. 43].

З 1970 року федеральне Міністерство освіти здійснює контроль лише за середньою освітою і визначає умови видачі дипломів та сертифікатів про освіту всіх ступенів. Всі інші питання освіти відносяться до компетенції французьких, фламандських і німецьких громад. Так, питання вищої освіти вирішуються у Міністерстві освіти і державної служби

фламандського спільноти, Міністерства вищої освіти, наукових досліджень, міжнародних зв'язків та спорту французької спільноти і Міністерства освіти, культури, наукових досліджень і пам'яток і визначних місць німецькомовної спільноти [1].

За ступенем централізації бельгійська система вищої освіти наближена до французької та німецької, оскільки дотримується принципу єдності в управлінні, але у порівнянні з французькою системою освіти, не має традиції управління вищою освітою з боку професійних співтовариств. Франкомовні навчальні заклади близькі до французької моделі освіти, а фламандські – до німецької та голландської [1].

Вищу педагогічну освіту у Бельгії можна отримати в університетах на факультетах підготовки вчителів (Брюссельський вільний університет, Гентський університет, Льєзький університет та Католицький університет в м. Левені, відділення психології та педагогіки) або в Інституті вищої педагогіки (Institut Supérieur Pédagogique, франкомовна спільнота), Педагогічній вищій школі (Pedagogische Hogeschool, фламандська громада) або в Автономному інституті (німецька громада).

Ці навчальні заклади дають змогу отримати ступінь бакалавра або магістра з освітніх наук. Вчителями англійської мови можуть стати випускники таких ВНЗ, обравши для вивчення педагогічні дисципліни та головним предметом англійську мову.

До того ж, заклади вищої освіти пропонують післядипломні педагогічні курси перепідготовки [6, С.44].

Вища освіта в Бельгії організована двома спільнотами: фламандською і французькою. Більшість студентів країни приймає рішення вчитися у французькій, фламандській громаді, або в Німеччині [5, С.48], залишаючи поза увагою вищі навчальні заклади німецької громади. Тому надалі у своїй розвідці ми будемо звертатися саме до ВНЗ, які готують вчителів французької або фламандської громад країни.

Згідно Спільної декларація міністрів освіти Європи, яка була прийнята 29 країнами Європи 19 червня 1999 року Бельгією взято курс на координацію освітньої політики з метою досягнення таких цілей, які мають першочергове значення для створення європейського простору вищої освіти та поширення європейської системи вищої освіти у світі [7].

Навчання в університетах багатоступеневе: кожний етап або цикл університетського навчання як для отримання університетської освіти, так і наукового ступеня, завершується отриманням ступенів.

Університетська освіта включає в себе наступні етапи:

1. два або три роки базового навчання з отриманням ступеня кандидата (candidate's degree), який не дає кваліфікаційного рівня бакалавра, а лише забезпечує здобуття загальногуманітарних або загальнотехнічних навичок;
2. два або три роки спеціалізованого навчання з отриманням ступеня ліценціата (licentiate's degree), який відповідає диплому магістра. За деякими програмами навчання цей період може бути навіть більшим;
3. докторський ступінь (a doctoral degree) можна отримати не раніше, ніж через рік після отримання ступеня ліценціата. Також вимагається написання і захист докторського наукового дослідження [6, С.44];

Мінімальний термін навчання в університеті – 4-5 років, хоча для одержання деяких спеціальностей тривалість навчання в університеті становить 10-12 років. Інший сектор вищої освіти являє собою мережу вищих навчальних закладів з "довгим" або "коротким" циклом навчання, що дають вищу професійну освіту.

Вища освіта "короткого типу" складається з одного циклу навчання тривалістю 4 роки. Викладання теорії ведеться по черзі з практичними заняттями в лабораторіях, майстернях і т.д., часто вже з першого року

навчання за спеціальностями типу: фермер, бухгалтер, медсестра, шкільний вчитель, механік, бібліотекар, фотограф, секретар.

"Довгий" цикл підготовки дається в навчальних закладах, які пропонують поєднання курсів університетської спрямованості та курсів професійної підготовки в якості спеціалізації. Такий цикл підготовки триває п'ять років, з яких два роки вивчаються загальні курси і протягом ще трьох років готується фахівець з вищою освітою [1].

Педагогічна підготовка здійснюється за такими напрямками:

- вчитель в дошкільних закладах (в тому числі, й вчитель англійської мови);
- вчитель в початковій школі;
- вчитель в середній школі;
- вчитель у вищій середній школі [6, С.45].

Також деякі університети (Гентський університет, Льєзький університет) надають педагогічну підготовку за спеціальними підготовчими програмами за напрямками «Конкретна педагогічна підготовка в мові і культурі», «Конкретна педагогічна підготовка в лінгвістиці та літературі» [3].

Офіційні освітні вимоги для вчителів збільшуються залежно від того, де вони будуть викладати. Початкова педагогічна освіта для викладання в дошкільних закладах та в початковій школі (діти віком від 2 до 12 років) вимагають три роки академічної або педагогічної підготовки та педагогічні курси в Інституті Вищої Педагогіки (Institut Supérieur Pédagogique, франкомовна спільнота) або в Педагогічній вищій школі (Pedagogische Hogeschool, фламандська громада). Після закінчення цих навчальних закладів випускники можуть викладати всі предмети, в тому числі й англійську мову.

Педагогічна освіта для викладання в середній школі (діти віком від 12 до 15 років) також здійснюється в Інституті Вищої Педагогіки або в Педагогічній вищій школі, де студенти отримують базові професійні

знання, а також проходять педагогічну практику. Курс підготовки закінчується отриманням диплома вчителя [2].

Підготовка вчителів для вищої середньої школи (діти віком від 15 до 18 років) вимагає чотирьох або п'яти років університетської освіти. Таку підготовку можна отримати під час двох або одного останнього року навчання в університеті. Також педагогічні знання студенти можуть отримати, навчаючись заочно, після закінчення вищого навчального закладу. Випускники цього рівня отримують ступінь ліценціата, а також окремий диплом вчителя [2].

Вчителі практичних та технічних предметів, які не мають змоги здобути вищу освіту стаціонарно, можуть відвідувати курси на вихідних, або вечірні заняття. Такі курси готують майбутніх вчителів до тесту, склавши який вони отримають право викладати практичні та технічні дисципліни в молодшій середній та вищій середній школі [6, С.50].

Щоб вступити на ці курси майбутнім вчителям необхідний сертифікат про середню освіту. Вчителі практичних дисциплін (в тому числі й англійської мови) повинні мати мінімум трирічний досвід роботи в приватній установі. Мінімальний вік абітурієнтів – 21 рік [6, С.50].

Докторський ступінь необхідний для викладання у коледжах та у вищій школі [2].

У країні значна увага до підготовки вчителів-мовників надається зокрема у франкомовній спільноті.

Так, наприклад, в Інституті вищої педагогіки викладання другої мови (в тому числі, й англійської) є провідним предметом з-поміж інших сфер підготовки, де студенти забезпечуються ґрунтовними теоретичними та практичними знаннями. Маючи ступінь бакалавра мов даного університету, випускники спеціалізуються в сучасних мовах, що дає їм змогу оволодіти комунікативно-лінгвістичними вміннями в тій окремій мові, яку вони обрали. Студенти забезпечуються культурологічними

знаннями поряд із розвитком вмінь у читанні, письмі та усному мовленні [4].

Професійна підготовка вчителів складається з двох компонентів: вивчення одної або двох загальних дисциплін та безпосередньої професійної підготовки. Зрозуміло, що академічний рівень дисциплін, які вивчаються, залежить від того місця, де студент буде викладати (в дошкільних закладах, в початковій або середній школі).

Навчальна програма для студентів, які хочуть отримати педагогічну підготовку складається з теоретичних курсів освітніх дисциплін та участі в педагогічній практиці. Різні факультети навчальних закладів, які здійснюють підготовку вчителів мають невеликі відмінності у своїх програмах [6, С.49].

В університетах, які не спеціалізуються на педагогічній підготовці студентів (Брюссельський вільний університет, Гентський університет та Львівський університет, відділення психології та педагогіки, факультет педагогічної освіти) студенти можуть обирати як загально-педагогічні та методологічні курси, так і курси, спрямовані на вивчення спеціалізованої дисципліни (наприклад, «Педагогічна освіта: англійська мова» або «Дослідження в педагогічній освіті: англійська мова»). Студенти також можуть вивчати подібні курси і з різних мов: французька, іспанська, голландська, німецька, латинська, грецька, та курс «Дослідження в педагогічній освіті: конкретна іноземна мова» (Гентський університет) [6, С.49].

Окрім того, для отримання диплому з педагогічної спеціальності, студенти мають пройти педагогічну практику в середній школі:

1. У фламандській громаді:
 - для першого року навчання – 4 тижні;
 - для другого – 8 тижнів;
 - для третього – 16 тижнів [6, С.51].
2. У французькій громаді:

- для першого року навчання – приблизно 2 тижні;
- для другого – 4 тижні;
- для третього – 15 тижнів.

Головною метою навчання студентів педагогічних спеціальностей є надання їм ґрунтовних знань з предметів, з яких вони будуть спеціалізуватися у школі [6, С.51].

На нашу думку, слід також зазначити організацію навчання у вишах, які готують вчителів англійської мови, оскільки вона має неабиякий вплив на якість освіти.

У Бельгії забезпечуються також основні підготовчі програми першого (3 роки) або другого етапу (4 або 5 роки) [1, С.44]. На першому етапі вищої освіти студенти здобувають практичні професійні навички. Другий етап - академічний і впроваджує наукові знання. До того ж, заклади вищої освіти пропонують післядипломні педагогічні підготовчі програми [6, С.44].

Академічний рік вищезгаданих ВНЗ зазвичай поділений на два семестри. Це означає, що частина курсів навчальної програми завершується до кінця грудня, за яким слідує іспит. Це перший екзаменаційний період, що відбувається два місяці на рік, в січні та червні.

Курс слід завершити до початку іспиту. Але деякі курси можуть викладатися цілий рік. Іспити для таких курсів відбуваються лише в червні.

В кінці серпня – на початку вересня настає другий екзаменаційний період, під час якого студенти можуть перескласти ті курси, які не склали протягом року.

Іспит може бути усний або письмовий. Оцінки за практичні вправи та результати письмових та усних тестів протягом року також беруться до уваги.

Отже, педагогічна підготовка вчителів англійської мови у Бельгії може здійснюватись у спеціалізованих педагогічних вузах (Інститут Вищої

Педагогіки, Педагогічна вища школа, Автономний інститут) або закладах вищої освіти на факультеті підготовки вчителів (Брюссельський вільний університет, Гентський університет, Льєзький університет та Католицький університет в м. Левені, відділення психології та педагогіки). Також окремо існують курси педагогічної підготовки для випускників ВНЗ, де можна, окрім загально-педагогічних та освітніх дисциплін, обрати спеціалізований напрям підготовки.

Оскільки дана проблема повністю не досліджена в Україні, ми вбачаємо перспективу в подальшому її вивченні.

Література

1. Система освіти в Бельгії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.refs.co.ua> – Назва з екрану.
2. Belgium - Teaching Profession [Electronic Resource]. – Model of access: URL: <http://www.education.stateuniversity.com/pages/156/Belgium-TEACHING-PROFESSION.html> - Title from the screen.
3. Ghent University [Electronic Resource]. – Model of access: URL: <http://www.ugent.be> - Title from the screen.
4. Institut d'Enseignement Supérieur Pédagogique (IESP) [Electronic Resource]. - Model of access: URL: <http://www.university-directory.eu> - Title from the screen.
5. Schifflers, L. Structures of Education and Training Systems in Europe. Belgium. German-speaking Community 2009/10. / Leonhard Schifflers, Johanna Schröder. - Edition. European Commission. – Model of access: <http://www.eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/>
6. Soetart, R. Teacher Education in Belgium, Flemish and French Communities - the situation at the end of the 1990s. / Prof. Dr. Ronald Soetart , Katheleen van Heule. - Ghent universiteit TNTEE Publications, December 1999. - Model of access: <http://www.tntee.umu.se/publications/v2n2/pdf/05Belgium1.pdf>

7. The European Higher Education. Joint declaration of the European Ministers of Education Convened in Bologna on the 19th of June 1999 [Electronic Resource]. - Model of access: URL: http://www.ipv.pt/millenum/Millenum21/21_apdx.htm - Title from the screen.